

Litteratur.

George E. Schröder: *Psykiatriske Undersøgelser af Mandsfanger i Danmarks Straffeanstalter*. Udgivet paa Foranledning af Direktoratet for Fængselsvæsenet. 1. Del. Forbedringshusfanger. Kliniske Undersøgelser. Jacob Lund, 1917. 263 Sider.

I 1913—14 og de to paafølgende Aar blev der paa Finansloven givet en Bevilling til, at der kunde foretages en psykiatrisk Undersøgelse af de i Straffeanstalterne for Mænd hensiddende Fanger. Undersøgelsen havde til Formaal 1) at faa tilvejebragt et Grundlag for Afgørelsen af, hvorvidt Kravet om obligatorisk psykiatrisk Undersøgelse af visse Forbrydere og hvorvidt Kravet om større psykiatrisk Uddannelse af Fængselslægerne var berettiget og burde efterkommes; 2) i Anledning af Straffelovsreformen: a) at faa den størst mulige Klarhed over den almindelige Straffebehandlings, særlig Cellestraffens Indflydelse paa Fangernes psykiske Tilstand; b) at faa oplyst Antallet og den nærmere Beskaffenhed af de Forbrydere, der som psykisk abnorme bør underkastes en fra den almindelige Straffuldbyrdelse afvigende Behandling. Det blev overdraget Dr. Schröder at foretage disse Undersøgelser, og han gør nu i ovennævnte Værk Rede for Resultatet efter at have undersøgt 677 Forbedringshusfanger i Vridsløselille, Nyborg og Horsens Straffeanstalter, medens han senere vil undersøge Tugthusfangerne. Spørgsmaalet om en obligatorisk psykiatrisk Undersøgelse af visse Forbrydere og om Fængselslægenes særlige Uddannelse vil S. dog behandle i et særligt Afsnit.

I korte Træk viste Undersøgelsen, at c. 29 % af Fangerne i Vridsløselille, c. 22 % af Fangerne i Horsens og c. 25 % af Fangerne i Nyborg, ialt c. 25 %, viste Tegn paa »psykopathisk Deviation«. Hertil kommer c. 17 % Alkoholister, ialt c. 42 % (S. siger rigtignok 45 %). Af sinds-

syge Fanger fandtes dog kun 4 eller 0,6 % (nojjagtig udregnet 0,59 %) og ikke c. 1 %, som S. angiver. Da alle 4 led af »Dementia præcox i Begyndelsesstadiet«, og det ikke kan ses, hvornaar Sygdommen er blevet manifest, maa dette Resultat tyde paa, at dansk Retspleje ikke har noget at bebrejde sig i Retning af at domme sindssyge. Tallene paa »oversete sindssyge« i Udlandets, særlig Sveriges og Tysklands Straffeanstalter, fra hvilke der foreligger Statistikker, er ganske anderledes uhyggelig store.

Af de 169 psykisk abnorme, som ikke var sindssyge, viste 66 Tegn paa Imbecillitet, 16 paa moralsk Defekt, 50 paa Hysteri, 14 paa pathologisk Løgnagtighed og Fantasi, 6 paa Tvangsforestillinger og Tvangshandlinger og 17 paa paranoid Karakteranlæg.

S. gennemgaar hver af de forskellige Grupper for sig, omtaler for hver Gruppe Tilfældenes Fordeling i de forskellige Straffeanstalter, den paagældende Abnormitets Forhold til Forbrydelsen og dens hensigtsmæssigste Behandling, ligesom han til Dels efter Retsakterne refererer en Del oplysende Sygehistorier.

I sit Resumé fremsætter han desuden som Resultat af sin Undersøgelse, at alle de af *Deviatio psychopathia* lidende Forbrydere bør underkastes en fra den sædvanlige Fremgangsmaade afvigende Behandling. Det er naturligt, at denne Behandling maa være forskellig for de forskellige Grupper.

Om Cellestraffen i al Almindelighed fremhæver S., at det om Isolationens Indflydelse paa Sjælelivet kan siges, at der ikke ses skadelige Følger hos i Forvejen sjælssunde Mennesker. Det samme gælder med følgende Undtagelse for Psykopathier. De degenererede Fantaster taaler i de fleste Tilfælde ikke Cellestraffen, idet Ensomheden giver deres i Forvejen altfor livlige Fantasi for megen Anledning til Produktion. Men de skadelige Følger er som Regel ikke værre, end at meget ringe Ændringer, som f. Eks. Arbejde udenfor Cellen, kan ophæve dem. De paranoide Karakterer og de hysterisk anlagte Naturer kan undertiden daarligt taale Isolationsstraf, idet der optræder en Psykose, som dog til Dels er fremkaldt ved anden Aarsag. De hysteriske har dog som Regel Gavn af Celleopholdet. S. mener derfor, at det set fra et psykiatrisk Standpunkt maa være forsvarligt at forlænge Cellestraffen.

Med Hensyn til Straffens Virkning paa de psykisk abnorme mener S., at »da man, d. e. de praktiske Jurister,

antagelig vil foretrække at gøre et eller flere Forsøg paa at straffe psykopathisk degenererede Personer, førend de henvises til Lægernes Behandling«, bør man forsøge at gøre Straffen længere, men samtidig bør Behandlingen kunne varieres efter Fangens Behov, og ved Behandlingen bør Fængselslægen raadsporges. —

I alt væsentligt har Resultatet af Undersøgelsen været det ventede: der overses herhjemme ved Domfældelsen saa godt som intet Tilfælde af Sindssygdom, og de fleste Sindssygdomstilfælde, der opstaar under Strafafsøningen, optræder overvejende hos de psykisk degenererede Fanger og er mest af forbigaaende Natur. Endvidere: at Cellestraffen ingen Skade volder hos psykisk sunde Fanger, men at der her som ved Strafafsøningen overhovedet maa individualiseres overfor psykisk abnorme Fanger.

Man havde kunnet vente, at S. nærmere havde præciseret, hvorledes den foreslaaede Individualisering overfor de psykisk abnorme Fanger skal iværksættes. Der findes ganske vist indenfor de enkelte Afsnit Bemærkninger herom, men de penitentiære Vanskeligheder, som en saadan Specialbehandling vil berede, synes ikke at staa S. klar. Maaske vil man faa nærmere Forslag, naar Undersøgelsen er naaet gennem Tugthusfangerne. Der vil sikkert mellem disse findes forholdsvis langt flere psykisk abnorme end mellem Forbedringshusfangerne, saa mange, at det overhovedet vil vise sig umuligt at opnaa en rationel Strafbehandling af de psykisk abnorme Fanger ved Individualisering indenfor Straffeanstalten. Thi det kan ikke noksom fremhæves, at enhver Individualisering indenfor Straffeanstalten svækker Disciplinen og vanskeliggør Fængselsarbejdet. Og der bør kun være Tale om de psykisk abnorme, men ikke sindssyge Fangers Udskillelse af de almindelige Straffeanstalter, hvis de overflyttes til en særlig Straffeanstalt, ledet af en Læge, der tillige er fuldt uddannet Fængselsmand. Vort penitentiære System herhjemme mangler endnu to Anstalter — naturligvis foruden Kriminalasylet (Sikringsanstalten), hvis det engang bliver færdigt — nemlig Invalidefængslet, saaledes som man f. Eks. har det i Holland (se dette Tidsskrift 1914 S. 241), og Alkoholistanstalten.

Denne sidste omtaler S., idet han vil have de kroniske Alkoholister behandlede paa et Drankerasyl under Lægetilsyn og paa ubestemt Tid. Løsladelsen bør være afhængig af Lægens Dom om, hvornaar de er blevet skikkede til Ud-

skrivning. Om dette bør gælde for alle Alkoholister, er tvivlsomt. Jeg skal i saa Henseende henvise til det af den første Ædruelighedskommission udarbejdede Forslag til »Lov om Drankere«, hvor Spørgsmaalet om de kriminelle Alkoholisters Behandling er søgt løst. —

Iøvrigt maa det siges, at S. har grupperet sit Materiale saa overskueligt og behandlet det saa psykiatrisk kyndigt, at man med ublandet Fornøjelse læser Bogen, der overalt bærer Præget af sin Forfatters udmærkede Iagttagelsesevne og gode Fremstillingskunst. Det er næsten for beskedent, naar S. kalder sin Bog for en »klinisk Undersøgelse«, idet den behandler en stor Mængde forensiske og penitentiære Kapitalspørgsmaal, som ligger saavel den kliniske Undersøgelse som selve Opgaven fjernere, selv om Forbindelsen dermed frister til Behandling. Jeg skal uden at gaa i Detailler omtale et Par af disse Punkter, hvor der staar Strid ikke blot mellem Jurister og Læger, men ogsaa mellem disse sidste indbyrdes, og hvor S. derfor ikke kan vente at finde almindelig Tilslutning.

Det er ikke let at forstaa, hvorfor S. endelig vil have indført Betegnelsen »psykopathisk Deviation« i Stedet for »psykisk Abnormitet«, som hidtil har været brugt, og som omfatter ganske det samme. Man faar af Afsnittet om »psykopathisk Deviation« en Mistanke, der iøvrigt forstærkes paa flere Steder længere hen i Bogen, om, at S. egentlig mener, at ikke blot sindssyge og udpræget aandssvage, men ogsaa enhver af »psykopathisk Deviation« lidende Forbrydere ikke burde straffes. Det er i alt Fald en Misforstaaelse naar der siges, at »i norsk Straffelov betegnes alle herhenhørende Tilstande som Sindssygdøm«. Den norske Straffelovs Tilregnelighedsparagraf (§ 44) fik trods Sindssygelægenes, særlig Wings, Protest en ren metafysisk Aftattelse, men har aldrig haft til Formaal at gøre andre end sindssyge og udpræget aandssvage straffri og anvendes heller aldrig anderledes i Praksis. Den skulde nødvendig danne Paradigma for den nye danske Tilregnelighedsparagraf. Det fremgaar jo ogsaa tydeligt af hele S.'s egen Undersøgelse, at en stor Del Forbrydere med psykopathisk Deviation (f. Eks. imbecille, hysteriske) aldeles ikke har Skade, men endog Nytte af Straffen. At en stor Del — eventuelt efter en Forsøgsstraf — bør henvises til en anden Art af Strafbehandling end den sædvanlige, er givet, ligesom at man ved psykisk abnorme maa bort fra den forkortede Straf. Den Erfaring,

S. har gjort, at en forlænget Straffbehandling i mange Tilfælde af psykisk Abnormitet er hensigtsmæssig, deler han med mange praktiske Fængselsmænd.

Hvad selve Undersøgelsen af de imbecille angaar, har S. ikke kunnet gaa grundigere til Værks, end han har gjort, idet jeg forudsætter, at han ikke alene har anvendt sine egne Undersøgelsesmetoder og Studiet af Akterne, men ogsaa har gjort sig bekendt med de paagældende Fængsels-embedsmænds Opfattelse af Fangerne. Jeg véd af Erfaring, hvor vanskeligt det er ved Intelligensprover, Sporgeskema etc. at komme til sikker Slutning om Forbrydernes virkelige intellektuelle Tilstand, og hvor vanskeligt det er at faa dem til at tale Sandhed paa alle Punkter. Praktiske Fængselsmænd uden anden psykiatrisk Ballast end den, Erfaringen har givet dem, har ofte et sikkert og godt Kendskab til Fangerens aandelige Indhold og kan særlig ved det vanskelige Spørgsmaal om Imbecillitetens Grad give en ganske anderledes god Vejledning end den videnskabelige Intelligensprøve, hvis Resultater — hvad ogsaa S. fremhæver — er afhængige af mange andre Momenter end den habituelle Intelligens.

At der findes en stor Mængde imbecille i Straffeanstalterne, kunde man vente. Spørgsmaalet om deres sociale Tilpasningsevne kan i mange Tilfælde først løses gennem en — tilstrækkelig lang — Forsøgsstraf. Det vil under en saadan ogsaa kunne afgøres, om den intellektuelle Defekts tilsyneladende Størrelse ikke skulde bero paa en forsomt Bekæring og Opdragelse, saa at der er Mulighed for en »Sénmodning«.

Svagest synes Afsnittet om »moralsk Defekt« mig at være. At der ingenlunde altid er et rimeligt Forhold mellem de intellektuelle og moralske Mangler, er utvivlsomt, men Spørgsmaalet om Eksistensen af en medfødt (sygelig) Mangel paa moralske Bøgreber uden Svækkelse af Intelligensen, af en »Moral insanity«, er jo almindelig forkastet, og Berettigelsen til at opstille »moralsk Defekt« som en psykopatisk Deviation ligestillet med de andre Deviationer er højst tvivlsom. Der findes som bekendt en hel Litteratur om »Moral insanity«, men S. synes at have valgt sine Støtter mellem de i Fængselsvidenskab og forensisk Psykiatri mindst erfarne (Hoffmann og Lacassagne), og at paastaa, at Tyskland anerkender moralsk Defekt som en patologisk Tilstand, naar de 3 mest erfarne Fængselslæger (Baer, Leppmann, Aschaffenburg) foruden de allerfleste Sindssygelæger

forkaster dette Begreb, synes vel dristigt. Jeg har selv tidligere fremhævet Betydningen af Forældrenes Alkoholisme for Afkommets »sociale« Degeneration, for dets moralske »Stumphed«, men det kan ikke noksom fremhæves, at hvor Faderen eller Moderen er drikfældig, er Hjemmet som Regel forsomt og Opdragelsen højst uheldig eller endog direkte depraverende. I Sygehistorierne under »moralsk Defekt« møder man da ogsaa overalt drikfældige og straffede Forældre, forsomt Opdragelse, tidlig Alkoholisme etc. (Sygehistorierne Nr. 12, 13, 14, 16, 19, 20, 22, 23 etc.). Synderlig intellektuelt udviklede Individuer møder man just heller ikke i alle Tilfælde (Nr. 14 kom ikke til at tale rent, før han var 10 Aar, hos Nr. 17 og 19 var der kendelig Intelligensdefekt, Nr. 20 omtales af Fængselslægen som »i høj Grad imbecil« osv.). En enkelt (Nr. 15) gør Indtryk af i Grunden at være »ret skikkelig og godmodig« og hører aabenbart ikke hjemme mellem de »moralsk defekte«.

Disse moralsk defekte uden eller med ringe Intelligensdefekt hører som bekendt til Samfundets allerfarligste Individuer. Og da de ikke er aandssvage nok til at kunne gaa ind under Aandssvageforsorg, og de i Reglen er uforbederlige — i en Del af Tilfældene synes det dog at dreje sig om 1. Gang straffede, paa hvilke Straffens Virkninger ikke er prøvede —, er der næppe andet at gøre end at søge at holde dem indespærrede saa længe som muligt. Lægerne vil dog formentlig betakke sig for at faa dem udleverede, hvilket ogsaa for Samfundets Sikkerheds Skyld vilde være højst uheldigt. De hører ind under de uforbederlige Vaneforbrydere og maa behandles som saadanne.

Uden at gaa nærmere ind paa de følgende Afsnit, af hvilke det om Hysteri forekommer mig særlig interessant, idet den »latente Hysteri« — som S. fremhæver — utvivlsomt spiller en langt større Rolle for Forbrydelsen, end man hidtil har troet, skal jeg kun berøre Bogens sidste Afsnit: Alkoholisme, idet S. her udførligt omtaler den patologiske Rus og derved kommer ind paa et Par Tilfælde af Forbrydelse under Beruselse, som har været forelagte Retslægeraadet. I sin Konklusion ved Slutningen af Afsnittet »Alkoholisme« skriver S., at der bør »foretages sagkyndig Observation i alle de Tilfælde, hvor der kan være Mistanke om, at der i Gerningøjeblikket har foreligget en kompliceret Rus«, og det viser sig (S. 221), at S. med kompliceret Rus mener den patologiske Rus. Idet jeg iøvrigt med Hensyn

til den pathologiske Rus maa henvise til, hvad jeg tidligere har skrevet herom (Ugeskrift for Retsvæsen 1905 S. 437), skal jeg blot her sige, at der efter min Mening kun bør foretages en Observation af de i Gerningsojeblikket berusede, hvor der er nogen som helst Grund til at tro paa, at det har drejet sig om en pathologisk Rus. Om saadanne Omstændigheder foreligger eller ej, kan saa udmærket afgøres af Retsakterne, som nu altid indeholder de af Retslægeraadet krævede Oplysninger (kfr. Justitsministeriets Cirkulære af $^{23}/_4$ 1912), og jeg er saa nogenlunde sikker paa, at der i intet af de ikke faa Tilfælde af Beruselse, der har været til Retslægeraadets Skøn, er grebet fejl. Fremfor alt maa man gøre sig klart, at man ikke skal tage tidligere straffedes Mangel paa Erindring om Forbrydelsen for højtidelig.

Naar S. mener, det er mere korrekt at kalde den pathologiske Rus for den komplicerede Rus, maa jeg protestere. Den pathologiske Rus er et forbigaaende Sindssygdomsanfald (muligvis paa epileptisk Basis), og den paagældende bør derfor ikke straffes for det under Rusen begaaede; han handler ganske uden Forbindelse med sit sædvanlige Tankesæt, er helt uden Bevidsthed om, hvad han foretager sig, og hans Erindring herom er fuldstændig udsukt. Den komplicerede Rus — hvis man vil bruge en saadan Benævnelse — er vel præget af Individets Grundtilstand (Hysteri, kronisk Alkoholisme etc.), men de under den begaaede Handlinger er paa ingen Maade uden Forbindelse med den paagældendes Tankesæt i ædru Tilstand, ligesom Erindringen aldrig er helt manglende, men højest summarisk eller rudimentær som under en stærk almindelig Rus. Den paagældende er under Rusen lige saa lidt sindssyg som den almindelig berusede, men er vel nok i Kraft af sin habituelle Tilstand mindre Herre over sine Handlinger end den almindelig berusede og derfor mindre ansvarlig end denne.

I det ene af de to Tilfælde — der nævnes ialt 4 Sygehistorier angaaende pathologisk (eller kompliceret) Rus, af hvilke de to (Nr. 62 og 64), som jeg ikke skal gaa nærmere ind paa, heller ikke er overbevisende —, nemlig Nr. 61 (Retslægeraadets Aarsberetning 1913 S. 2), havde en 30aarig Fange drukket fra 16 Aars Alderen (efter S. c. 2 Pægle + 10 Bajere daglig) og var 17—18 Gange straffet for Betleri, Tyveri og Ran samt — 7 Gange — for Sædelighedsforbrydelse og var nu atter dømt for Sædelighedsforbrydelse og Ran i beruset Tilstand. Han havde oftest benægtet eller paastaet

intet at kunne huske. Under Forhøret i sidste Sag vilde han i Begyndelsen slet ikke besvare Dommerens Spørgsmaal. Til S. angav han, at han kun, naar han var beruset, følte Trang til Coitus. Retslægeraadet havde erklæret, at der ikke var nogen Grund til at antage en pathologisk Rus, og at det vel var muligt, at hans Erindring om det, der passerede under den permanente Rus, hvori han havde været, var faaet eller mangelfuld, men at det ikke var sandsynligt, at han havde været helt uden Bevidsthed eller Erindring om det passerede. Jeg tror ikke, at en Observation vilde have kunnet give andet Resultat.

I det andet Tilfælde (Nr. 64, se Retslægeraadets Aarsberetning 1913 S. 56) havde en 29aarig Fange, der var begyndt at drikke i 20 Aars Alderen og oftest havde været voldsom under Beruselse, nu efter at have nydt 9 halve Bajere og 2 Glas Punsch stukket Ild paa. Hans Erindring om det passerede var mangelfuld, men han huskede dog en Del Detailler. Retslægeraadet erklærede, at det ikke kunde antages, at han havde begaaet Brandstiftelsen under et ved Alkohol fremkaldt akut Sindssygdomsanfald (pathologisk Rus) — i Sygehistorien er »ikke« faldet ud, hvorved Erklæringen bliver meningsløs —, men at det var sandsynligt, at han, som hørte til en meget nervøs disponeret Familie, som i Barndommen havde paadraget sig en Kontusion af Hovedet, og som i flere Aar havde været hengiven til stærk Misbrug af Alkohol, paavirkedes særlig stærkt ved Nydelsen af denne, saa at han under Rusen i mindre Grad end det iøvrigt normale Menneske under samme Forhold var i Stand til at modstaa forbryderske Indskydelser. S. meddeler, at Fangen for ham havde oplyst, at han som Dreng havde frembudt en stærk »Trang til at se Ild«. Denne Tilbojelighed findes sikkert hos mange Dreng, muligvis ogsaa hos ældre, og det er ikke helt sjældent, at den Slappelse af Kontrollen, som optræder ved Rusen, bringer Trangen til Udslag. I alt Fald er jeg ret sikker paa, at selv om en saadan Oplysning var fremkommet tidligere, vilde den ikke have forandret Retslægeraadets Erklæring.

Som klinisk Undersøgelse betragtet er S.'s Bog fortrinlig, men jeg maa protestere imod, at de i Bogen fremsatte Anskuelser bliver opfattede som de for den danske Retspsykiatri gældende.

Christian Geill.